

UY-JOY KOMMUNAL SOHAGA KLASTER BOSHQARUVI YORDAMIDA INNOVATSION RIVOJLANTIRISH

Adilova Yulduz Shavkatovna

Qarshi tumani “Yengil sanoat” kolleji direktori

Bebutov Jasurbek Jamshid o‘g‘li

TATU Qarshi filiali “Kompyuter Tizimlari” kafedrası magistranti

Annotasiya: Maqolada AQSh va Yevropa mamlakatlaridagi kommunal xizmatlar uy-joy fondini boshqarish bo‘yicha xorijiy tajribalar keltirilgan. Uy-joy kommunal xizmatlarini ko‘rsatuvchi xususiy va davlat tashkilotlari o‘rtasida raqobatni shakllantirish xususiyatlari ko‘rib chiqildi va qiyosiy taqqoslash usuli bilan ilmiy tavsiyalar keltirildi.

Kalit so‘zlari: uy-joy kommunal xo‘jaligi, boshqaruv, AQSH, Yevropa, uy-joy bozori, MDH mamlakatlari, kam ta‘minlangan oilalar, subsidiyalar

Kirish. Uy-joy kommunal xo‘jaligi jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy tuzilishining eng muhim yo‘nalishi hisoblanadi. Mulkchilikning barcha shakllarining ushbu sohasidagi teng huquqlilik asosida uning ishlash sifati uy-joy-kommunal xo‘jalik yurituvchi sub‘ektlar o‘rtasida iqtisodiy munosabatlar sifati sohasini va prinsiplarni amalga oshirish uchun tarmoq muhitini yaratishga imkon beradi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Uy-joy kommunal xo‘jaligini boshqarishni tashkil etishning ilmiy-uslubiy jihatlarini chet ellik olimlar Gracheva I.I., Gnezdova Yu.V., Romanova Yu.A., Oboymova N.T, Savotina S.V, Korolyuk Ye.V., Molchan A.S., kabi xorij davlatlari iqtisodchi olimlari tomonidan atroflicha o‘rganilgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Maqolada asosan xorijiy tajribalarni monografik tahlillar natijasida o‘rganilib, rivojlangan mamlakatlardagi ijtimoiy xizmat ko‘rsatish va kommunal xizmatlari keltirilib o‘tilidi.

Tadqiqot natijalari va tahlili. Rivojlangan mamlakatlarda umuman xizmat ko‘rsatish sohasiga va ayniqsa uy-joy kommunal sohasiga katta e‘tibor beriladi. Qo‘shma Shtatlarda davlat ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirishni tartibga solishi, ushbu sohani moliyalashtirish manbai federal, shtat va mahalliy byudjetlardir. O‘rganilayotgan tizimning rivojlanishini boshqarishda mahalliy hokimiyat organlarining etakchi o‘rni shundaki, ular ushbu soha tomonidan taqdim etilayotgan

xizmatlarga talab va taklifning muvofiqligini va mahalliy byudjetdan ajratilgan mablag‘larning umumiy hajmini nazorat qilishadi.

Rivojlangan mamlakatlarda uy-joylarning joriy faoliyati va ta'mirlash masalalarida ijarachilar manfaatlarini himoya qilishga katta e'tibor qaratilmoqda. Ta'mirlash mahalliy qabul qilingan standartlarga muvofiq bo‘lishi kerak, ham kvartiralar, ham jamoat ob'ektlari ta'mirlanishi kerak. Butun binoni yangilash xarajatlari qisman maxsus soliqlar hisobiga qoplanadi (Avstriya, Belgiya va boshqalar). Agar kerakli ishlar bajarilmasa, boshqaruv kompaniyasi pulni foizlar bilan qaytarishga majburdir. Norvegiyada uy egasining belgilangan muddatda kapital ta'mirlashni tugatmaganligi, hokimiyatga o‘z tashabbusi bilan yoki ijarachining iltimosiga binoan uyni qaytarib olish huquqini beradi. Agar ijarachi ta'mirlash xarajatlarining bir qismini o‘z zimmasiga oladigan bo‘lsa, u holda uning ijara miqdori to‘g‘irlanadi (Daniya, Finlyandiya, Fransiya, Germaniya va boshqalar).

Shunday qilib, uy egalari va ijarachilar o‘rtasidagi munosabatlardagi aniqlik, ularning qonuniy tasdiqlanishi, aholining haqiqiy to‘lov qobiliyatini davlat tomonidan hisobga olish va shu asosda uy-joy narxlarini tartibga solish, kommunal to‘lovlar uchun subsidiyalar va subsidiyalar fuqarolarni ijtimoiy himoyalashga yordam beradi uy-joy kommunal xizmatlar bozori.

MDH mamlakatlarida uy-joy-kommunal sohasidagi islohotni amalga oshirayotganda, bozor iqtisodiyoti rivojlangan mamlakatlar tajribasi va uni qayta tuzishni amalga oshirgan sobiq socialistik mamlakatlar tajribasi moslashtirilishi va hisobga olinishi kerak. Estoniyada islohot to‘rt yil davom etdi. 1992 yildan boshlab yer solig‘i, ta'mirlash ishlari, binolarni sug‘urtalash, binoni to‘liq tiklash uchun amortizasiya asta-sekin ijara tarkibiga kiritildi. Shu bilan birga, ijara uchun shiftni belgilash huquqi mahalliy hokimiyat organlariga o‘tkazildi. Natijada, 1996 yilda munisipalitetlar tomonidan belgilangan ijara chegarasi har bir kvadrat metr uchun oyiga 0,2 dan 0,8 dollargacha bo‘lgan, ijara narxi esa o‘tgan ikki yilda deyarli ikki baravarga oshgan.

Estoniyada kam ta'minlangan oilalar uchun davlat nafaqa tizimi joriy etildi. Ular uy-joy narxi sof daromadning 30 foizidan oshadigan oilalarga tegishli. Shu bilan birga, imtiyozlar miqdori bilan emas, balki hukumat tomonidan standartlashtirilgan kommunal xizmatlar hajmi bilan belgilanadi.

Xulosa. Uy-joy kommunal sohasi faoliyatining jahon amaliyoti uy-joy fondi egasining funksiyalarini taqsimlash va ularga uy-joy-kommunal ob'ektlarini boshqarish va xizmat ko'rsatish funksiyalarini ixtisoslashtirilgan tashkilotlarga tanlov asosida topshirish samaradorligini isbotlaydi. Shu bilan birga, uy-joy fondining egasi, uy-joy kommunal xizmatining buyurtmachisi va xizmat ko'rsatuvchi pudratchilar o'rtasida munosabatlar shakllanadi.

Shunday qilib, shuni ta'kidlash kerakki, uy-joy kommunal xizmatlarining ayrim segmentlarida ham raqobat imkoniyatlaridan foydalanish ko'p jihatdan nafaqat jismoniy shaxslar, balki davlat xarajatlarini kamaytirishga imkon beradi. Bundan tashqari, raqobatning kuchayishi aholini sifatli xizmatlar bilan ta'minlash uchun qo'shimcha imkoniyatlarning paydo bo'lishi uchun sharoit yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Nusriddinovich, i. N., & ilhomkhojayevna, a. N. (2022). Cyber threats, vulnerabilities and risks in economic sectors. *Galaxy international interdisciplinary research journal*, 10(9), 139-140.
2. Ibragimov, n., amirov, a., & abduraxmanov, v. (2022). Axborot tizimlarining tahdidga zaifligi. *Zamonaviy dunyoda amaliy fanlar: muammolar va yechimlar*, 1(28), 15-18.
3. Ibragimov, n. N. (2021, april). An imitation model of the development of public utilities. In *archive of conferences* (vol. 19, no. 1, pp. 18-20).
4. Ibragimov, n. N. (2021, april). Empirical modeling of public utilities. In *archive of conferences* (vol. 18, no. 1, pp. 19-20).
5. Ibragimov, n. N. (2021, april). Econometric modeling of public utilities. In *archive of conferences* (vol. 20, no. 1, pp. 54-55).
6. Mukhitdinov, s. K., & ibragimov, n. N. (2021, april). The importance of improving the quality of information and communication technologies in the provision of utility services. In *archive of conferences* (vol. 20, no. 1, pp. 52-53).
7. Mukhitdinov, k. S., & ibragimov, n. (2021). Providing household goods and computer repair services to the population of the region. *South asian journal of marketing & management research*, 11(2), 22-32.
8. Ibragimov, n. N., aliev, g. M., abdinov, d. S., mamedov, s. M., & mekhtieva, s. I. (1970). Certain results of research on selenium. *Soviet physics uspekhi*, 12(6), 792.
9. Iso 15190:2003. Medical laboratories — requirements for safety.

10. Yusupovna, muxammadiyeva yulduz. "qashqadaryo viloyati salohiyatini iqtisodiy tahlili." journal of universal science research 1.11 (2023): 371-374.
11. Ibragimov, nodirjon nusriddinovich, et al. "globallashuv jarayonida axborot xavfsizliga va ahamiyati." scientific progress 4.4 (2023): 38-41..
12. Nusriddinovich, ibragimov nodirjon, abduraxmanov vohid abdumuqim o'g'li, and amirov akbarshox dilshod o'g'li. "axborot xavfsizligiga tahdidlarni tahlili va baholash." journal of universal science research 1.4 (2023): 93-97.
13. Nusriddinovich, ibragimov nodirjon, and abdurakhmanov vahid abdumuqim oglu. "relevance and importance of ensuring the security of information in networks." galaxy international interdisciplinary research journal 11.4 (2023): 906-908.

Research Science and
Innovation House

